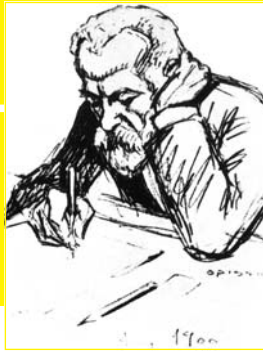

Miscel·lània

Gaudí, per Opisso
(fotografia de la Reial Càtedra Gaudí)

LA NOSTRA PORTADA

Gaudí. L'arquitecte de Déu

■ RAMON BALIUS I JULI

Gaudí y Opisso

Gaudí, Eusebi Güell i Torras i Bages
(fotografia de la Reial Càtedra Gaudí)

Matamala i Gaudí
(fotografia de la Reial Càtedra Gaudí)

Amb aquest títol J.J. Navarro Arisa, ha publicat, amb motiu d'aquest Any Gaudí (1852-1926), una biografia de qui fou "arquitecte genial i innovador, ciutadà d'ordre, catalanista, conservador i d'una aferrissada i gairebé obsessiva devoció religiosa". Pensem que aquestes credencials, unides a l'estètica singular i variada de la seva obra, justifiquen de sobres que li dediquem algunes portades d'Apunts durant aquest any 2002, en el qual es commemoren 150 anys del seu naixement. Sorprèn que fa 50 anys, el seu Centenari hagués passat pràcticament desapercebut. Com diu Òscar Tusquets, "només el reivindicaren quatre especialistes i quatre persones del món eclesiàstic, mentre que per a la majoria de barcelonins era sinònim de mal gust i a nivell internacional era totalment ignorat". Sens dubte, la cultura que s'ens havia inculcat després de la Guerra Civil era la responsable d'aquests dissortats criteris estètics, contraris a tot allò que s'apartava de la norma rutinària de severa arrel integrista.

Avui, Gaudí té un prestigi universal perfectament justificat. Segons Ignasi Aragay, en ell "es donen la mà l'art i la ciència, la natura i l'artificialitat". La catalanitat de l'arquitecte és indubtable, i paral·lela a la seva religiositat. Per a Francesc Pujols, "Gaudí és un gegant del geni català (...) que demostra el que som

i el que podem ser els catalans". L'entusiasme fer conjunts de quatre campanars, per produir inconscients evocacions de les quatre barres. Estant a Catalunya només volia parlar en català; César Martinell recorda que quan Unamuno va visitar les obres de la Sagrada Família, Joan Maragall va haver de fer de traductor entre el genial arquitecte i el famós filòsof. S'ha dit també que encarnava alhora el seny i la raixa.

Ens agradaria poder afegir quelcom que relacionés Gaudí amb l'activitat esportiva. Aquests dies, aprofitant el Centenari del més popular i emblemàtic jugador del Barça, en Josep Samitier, s'ha especulat que aquest havia portat Gaudí al futbol. Ens ha estat impossible documentar aquest fet, i persones tan gaudinians com mossèn Bonet, rector de la Sagrada Família i el professor Joan Bassegoda i Nonell, possiblement l'estudiós que millor coneix Gaudí, han posat en dubte aquesta circumstància. D'Antoni Gaudí s'ha dit si era homosexual –perquè era poc afortunat tractant les dones– si era ecologista, concepte aleshores desconegut; si era maçó o adorador del dimoni, basant-se en interpretacions malintencionades d'alguns detalls de les seves obres. No ens ha d'estranyar que se li hagi atribuït un pecat menor, qual és haver anat una vegada al futbol.

Li hem detectat una certa afecció excursionista. Sabem que l'any 1882 va visitar el monestir de Poblet, junt amb altres membres de l'Associació d'Excursions Catalana, en el curs d'una reunió amb artistes catalans, valencians i mallorquins. Un any després va assistir a una trobada d'excursionistes catalans i francesos a Banyuls de la Marenda. Van anar a Perpinyà i l'endemà a Elna, on es va fotografiar en el claustre de la Catedral amb Collell, Verdaguier i Guimerà, retrat que va ser publicat a la "Il·lustració Catalana". En aquesta excursió Verdaguier va llegir un fragment de "Canigó". Potser alguna influència esportiva, especialment futbolística, podia haver-li arribat a través de la seva amistat amb Ricard Opisso (1880-1965), el qual durant uns anys fou col·laborador seu. Des de molt petit, Opisso únicament volia dibuixar i als dotze anys el seu pare, Alfred Opisso, metge, crític d'art i codirector de *La Vanguardia*, el va col·locar en el taller de Gaudí, que llavors començava la Sagrada Família. El noi, que aleshores era sens dubte un ingenu, quan va rebre la notícia que li havien trobat feina i li varen preguntar si estava content, va respondre: "Sí, però...i quan s'acabi l'església?". Va començar fent feines d'aprenent, arribant a treballar com a delineant i dibuixant. Fins i tot Opisso, que tenia una cara rodoneta i lluïa uns bonics rínxols, va servir de model per a un dels àngels de la façana del Naixement. El seu tarannà no s'avenia gaire amb el caràcter i encara menys amb l'esperit ascètic del genial arquitecte. Al Ricard li agradava la joia de viure i, en anar creixent, era freqüent que en sortir de la feina es perdés pel Paral·lel i tingués tendència a dibuixar noies alegres. Era evident que a Gaudí no el satisfieia massa l'estil rialler i tabolair del xicot, al qual, més d'una vegada, li va recriminar algun dels seus actes frívols. En certa ocasió, segons ens explica *Bassegoda Nonell*, el mestre va saber d'una estada d'Opisso a la "Maison Dorée"; en arribar a la feina, li ordenà que s'agenollés i tot seguit li va engegar una "catilinària" moralista, que el dibuixant sempre va recordar.

Observant les bones qualitats artístiques del deixeble per al dibuix, va fer que als setze anys ingressés en el Cercle Artístic de Sant Lluc, on va començar a conèixer artistes de l'època. Va participar, amb èxit personal de crítica, en una exposició d'a-

lumnes de Sant Lluc a la "Sala Parés", i es va relacionar amb *Miquel Utrillo*. Aquest el va portar als "Quatre Gats", on en les tertúlies artístiques va coincidir amb *Picasso*, *Hugué*, *Casagemas*, *Sunyer* i *Vidal Ventosa*, contemplant amb respecte *Casas*, *Rusiñol*, *Nonell*, *Mir* i *Regoyos*. Durant uns anys va compaginar el treball a la Sagrada Família amb els estudis a Sant Lluc i les reunions dels "Quatre Gats". A Opisso, que se sentia presoner dins de l'obra, l'impressionava la pobresa dels obrers que hi treballaven i del personal que contemplava la realització de la que va ser anomenada la "Catedral dels pobres". Als divuit anys, sentint-se segur de les seves possibilitats en el terreny artístic, decidí acomiadar-se de Gaudí i alinear-se plenament entre els modernistes. Va publicar el seu primer treball en la revista modernista *Luz* l'any 1898, que representava un aprenent, possiblement de la Sagrada Família.

En poc temps Opisso va col·laborar en nombroses revistes, sent molt típics els seus dibuixos de multituds. A partir de 1921 es va iniciar en el camp de l'esport, singularment del futbol. Seguia sent un rondinaire i un inconformista, amb una gran vena satírica i un notable sentit per captar la realitat.

S'ha dit que qui vulgui conèixer la història i l'humor de Catalunya i de l'esport català, ha de contemplar l'obra d'Opisso. Nosaltes afegirem que, qui vulgui observar representacions gràfiques dels primers anys de la construcció de la Sagrada Família, cal que vegi els dibuixos d'Opisso d'aquells temps. Hi trobarà, sempre tractats amb dignitat, retrats d'en Gaudí, del bisbe *Torras i Bages*, d'*Eusebi Güell*, de l'escultor *Matamala* i alguns aspectes de les obres i del seu entorn ("Caballitos Baratos").

La relació *Gaudí-Opisso* possiblement va continuar, amb més o menys intensitat. Opisso sempre va valorar l'ensenyament artístic i humà rebut al costat de Gaudí, pel qual va sentir tota la vida una veritable veneració. Aquesta actitud es reflecteix en una sèrie d'articles publicats durant els anys cinquanta al *Diario de Barcelona*, a tall de memòries de joventut. Creiem que, probablement, Gaudí hauria conegut el ressò dels dibuixos esportius de Ricard Opisso i que a través d'ells potser va interessar-se, poc o molt, per l'esport.

Collell (?), Torras i Bages i Gaudí

"Caballitos Baratos"

Bastides de la Sagrada Família

Aprenent.
(Revista Luz, 1898)